

# Havsvale *Hydrobates pelagicus* i Østfold

OLA M. WERGELAND KROG

Wergeland Krog, O.M. 1998. Havsvale *Hydrobates pelagicus* i Østfold. *Natur i Østfold* 17(1-2): 71-73.

Det gjøres stadig observasjoner av havsvaler i Ytre Oslofjord og nærliggende kystområder, og flere har blitt ringmerket. At flere av de fangede fuglene har hatt velutviklet rugeflekk har fått mange til å undre seg på om arten hekker her, eller om den nærmeste hekkelokaliteten virkelig er på Erkna i Møre og Romsdal.

*Ola M. Wergeland Krog, Alleen 16, 1890 Rakkestad. E-post: naturkar@online.no*

## Døde havsvaler

I midten av juli 1997 ble det funnet tre døde havsvaler på Østfoldkysten. To på Struten fyr, og en på nordenden av Nordre Søster Alle tre individer var i relativt samme forfatning, de manglet hode og bryst og i tillegg var buken åpen og brystbenet fjernet. Vinger, rygg, hale og bein var hele, og kroppene var inntørkede slik at det var vanskelig å anslå dødstidspunktet. Alle ble funnet i øvre strandsone, og hadde trolig blitt skyllet opp av bølgene.

## Hekker havsvala i Østfold?

Flere havsvaler har etter hvert blitt fanget og ringmerket i Ytre Oslofjord og langs den norske og svenske Skagerakkysten. Tre av de totalt ni ringmerkede svenske havsvalene fram til 1997 hadde velutviklet rugeflekk, og en hadde delvis utviklet rugeflekk (Ström 1997). Et individ med rugeflekk ble også fanget på Akerøya den 30.08.1987 (Engebretsen 1990).

Havsvala ruger under steiner, i ur, eller i en jordgang etter lunde, havlire eller kanin (Anker-Nilssen 1994). Lundefugl har tidligere hekket på Søndre Søster, og på Nordre Søster har det vært kaniner i mange år (trolig satt ut til jaktformål), så det burde være mulig for havsvala å finne egnede hekkelokaliteter. Havsvale er dessuten også ringmerket på den svenske vestkysten, på Hermanö Huvud den 29.8.1988 (Ström &

Börjesson 1988) og på Kärningön i nordre Bohuslän den 4.8.1997 (Nord 1997), altså ikke så langt unna. Også på Jomfruland har det blitt observert havsvaler ved flere anledninger (Steel 1993), og det skal dessuten ha blitt fanget havsvaler der de siste åra (M. Viker pers. medd.), så arten finnes tydeligvis i våre havområder.

På den annen side ble havsvala som ble ringmerket på Akerøya gjenfunnet i en hekkekoloni på Sukeskarri på Orknøyene den 28. juni 1989 (Viker 1991). Det oppgis ikke om den hekket der, bare at den ble fanget i en hekkekoloni. Også en av havsvalene med velutviklet rugeflekk som ble ringmerket på Måseskår i Sverige, ble kontrollert på andre siden av Nordsjøen året etter, nærmere bestemt på Faraidh Head i Skottland (Unger 1998).

Dette gir to mulige forklaringer: Enten trives havsvalene med å bytte hekkelokalitet år om annet, eller så betyr ikke en tur over Nordsjøen, og vel så det, ikke så mye for disse fuglene, selv midt i hekketiden. Siden havsvala er kjent for å kunne tilbakelegge lange avstander på kort tid, er det mest sannsynlig at det individet som ble gjenfunnet i en hekkekoloni på Orknøyene også hekker der. At den ene året skal ha hekket i Oslofjorden for senere å flytte til Orknøyene virker mindre sannsynlig.

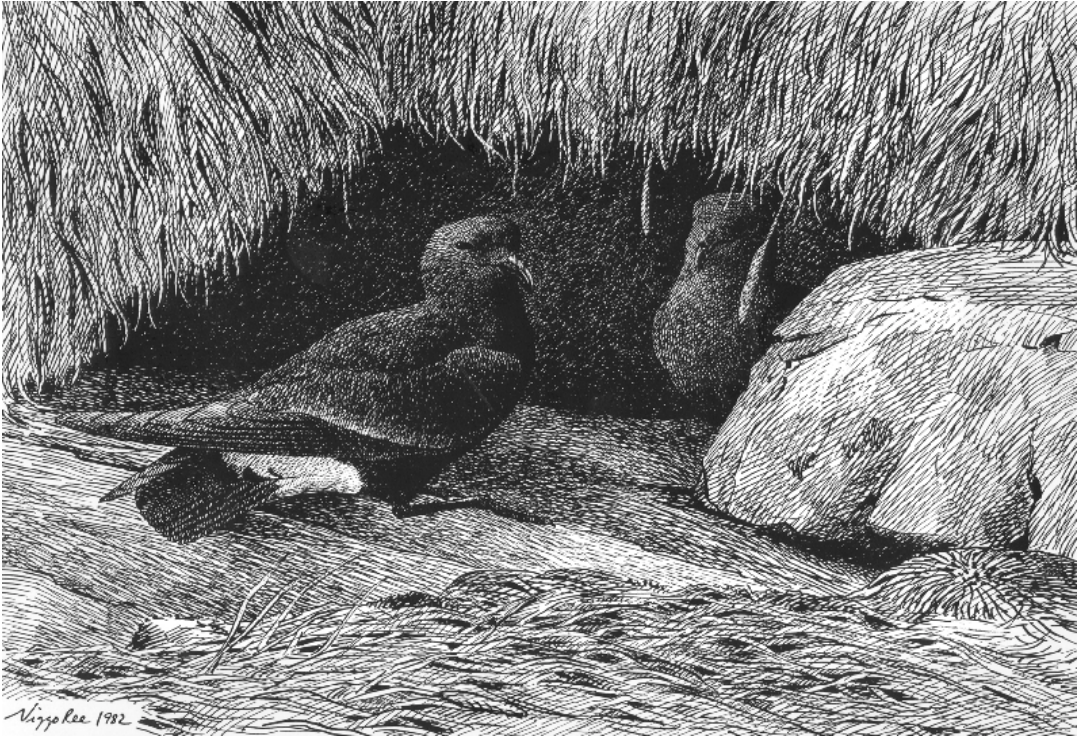


Fig. 1. Havsvale i reirhuleåpning på Røst. Tegning: Viggo Ree

### Nærmeste kjente hekkelokalitet

Den nærmeste sikre hekkeplassen i Norge er på Erkna i Møre og Romsdal (Olsen 1996), altså vel 800 km i luftlinje over hav fra Østfold.

Det antas også at arten hekker på Runde (Folkestad 1982), og Utsira er oppført som mulig hekkelokalitet i Norsk Fugleatlas (Anker-Nilsen 1995), men heller ikke disse ligger spesielt nærme Østfold. Etter det første funnet på Akerøya har det også gjennom flere år blitt gjort forsøk på å fange flere havsvaler ved hjelp av lokke-lyder og nett, men foreløpig uten resultat (M. Viker pers. medd.).

### Konklusjon

En foreløpig konklusjon må være at det fortsatt er svært usikkert om havsvale hekker i Østfold eller nedover svenskekysten, men et råtips må være å prøve med lokking på Nordre Søster en stille litt overskyet augustnatt.

### Nye funn

2 ind. funnet døde på Struten, Fredrikstad, NL996545 (WGS84), den 16.07.1997 av Jan Ingar I. Båtvik m.fl.

1 ind. funnet død på Nordre Søster, Fredrikstad, PL006541 (WGS84), 17.07.1997 av Ola M. Wergeland Krog m.fl.

### Tidligere funn

1 ind. skutt ved Tistedalselven, Fredrikshald (Halden) høsten 1864 (Collett 1921).

1 ind. skutt i Onsøy den 24. november 1926 (Schaanning 1927).

1 ind. ringmerket på Akerøya, Hvaler 30 august 1987 (Engebretsen 1990).

### Litteratur

Anker-Nilssen, T. 1994. Havsvale *Hydrobates pelagicus*. s. 42 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.). *Norsk*

- fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Collett, R. 1921. *Norges fugle*. Bind III. H. Aschehoug & Co.
- Engebretsen, S. 1990. Havsvale på Akerøya, Hvaler. *Natur i Østfold* 9(1): 12-13.
- Folkestad, A.O. 1982. Havsvale fanget i hekketida på Sunnmørskysten. *Vår Fuglefauna* 5(4): 236-243.
- Haftorn, S. 1971. *Norges fugler*. Universitetsforlaget, Trondheim. 1-862.
- Nord, M. 1997. Getteröns Fågelstation. Meddelande nr 37. Varberg Ornitologiska Förening. 75-77.
- Olsen, O. 1996. Hekkefunn av havsvale og stormsvale på Møre-kysten. *Vår fuglefauna* 19(4): 169-171.
- Schaanning, H.T.L. 1927. Hav-svalen, *Hydrobates pelagicus*, skutt i Oslofjorden. *NOFT. Ser. III*: 48.
- Steel, C. 1993. Stormfugler i Norge. Med hovedvekt på havsvale og stormsvale. *Larus marinus* 22(2): 87-92.
- Ström, K. 1997. Projekt stormsvala. *Vår fågelvärld* 56(7): 38-39.
- Ström, K. & Börjesson, R. 1988. Häckar stormsvalan i Bohuslän? *Fåglar på Västkusten* 3/88: 119-120.
- Unger, U. 1998. Återfunnen svensk stormsvala. E-post melding til fugle-nett@ifi.uio.no den 19. mars 1998.
- Viker, M. 1991. Havsvalegjenfunn. *Natur i Østfold* 10(1): 31.
- Aarvak, T. 1992. Stormsvalen, en sagnomsust og mystisk art. Litt om artens historie, og noen feltnotater fra Røst i Lofoten. *Natur i Østfold* 11(1): 30-32.